

TÜRKBİLİK REVÛSÜ

REVUE DE TURCOLOGIE

Fondée à Paris

Par

RIZA NOUR

TOME III, LIVRE 1'

Bir îzah	Riza Nour
Üveysi (şîr)	R. N.
Köroğlu „	R. N.
Tasbaz „	R. N.
Kuloglu „	R. N.
Kâtibî „	R. N.
Şâiri mechul bir şîr	R. N.
Kesikbaş dastanı (Salçuklular şîrleri)	R. N.
Demuroğlu „	R. N.
Kendi şîrlerimden (16 tâne) . . .	R. N.
Eserlerim	R. N.
Sinopda Riza Nur Kütübhânesi . .	R. N.
Hücumlara cevablar	R. N.

Begler (beyler!) biz Şam kullaruyuz
Cennetdur Şamımız bizim.

Umme (emevî) camiya varınca,
Yüzümüz yere sürünce,
Yeşil sancığı görünce
Artar imanımız bizim.

Ala Arab atlara bineruz,
Anub (!) düşmanı haklaruz.
Kâbe yolun bekleruz,
Serhatdur yolumuz bizim.

Elli Araba beşimiz,
Dayım gazadır işimiz.
çürüyüb yatır leşimiz,
Sebildir kanımız bizim.

Şâiri meçhul, İmlâsi bozuk, şîvesi pek dikkata şâyandır. Şiveçe imlâsı bâriz olan kelimeleri aynan tesbit etdik. Bu şîrin şîvesi mühim olduğu gibi sâirin de Sürye Türk sâirlerinden olması mühimdir. Çünkü şimdiye kadar görülmemişdi. Halbuki Cezâyır, Tunus, Mısır, Suriye, Irak, Bağdad, Belğiradlı, Peşteli, etc . . . halk Türk şâirleri olması lâzımdır. Netekim ben Cezayirli, Tunuslu, Süryeli, Belğiradlı sâirler şîrlerinden buldum. Cezayir şîrleri ise başkası tarafından fazla miktarda bulunmuşdur. Cezâyir şîrlere ben de çok rast geldim. Şu şâirdeki ne kahramanlık, ne fedâkârlık! Leşlerinin ortada kaldığını, kanlarının sebil olduğunu ve ne cömerdlikle söyleyor.

R. N.

Hâzâ destan ı kesikbaş

.
 Başlayalım, edelim bir dastan.
 Dastanda açılır bir bostan.
 Bostandan aşkla güller saçalım.
 Kaygulu gönüllerimiz açalım.
 Bir hikâyet geldi gönlüme arı,
 Idiserim hak kılur işe yari.

.
 Oglanların çoğun div yemiş idi,
 Kubkuruca söğücek komuş idi.
 (Mevlana Faki Ahmed) hurmetine
 Sen irgür hazırları muradına.
 Fa'ilatun fa'ilatun fa'ilât.
 Alinindir bu acayib gazevat.

Bu güzel bir şîrdir. Hele dil îtibarile pek mühimdir. Buraya ortadan bir kısmile son kısmını aldım. (Idiserim) deki (ser) edati Salçuklular zamanında ve osmanlıların ilk devrinde vardır. Undan sonra garb türkcesinde görülmez. Zaten eski ve yeni şark türkcesinde de yokdur. Şair şirin vezni bir mısra halinde yazmışdır. Bu türk kılassikinde eski ve güzel bir usuldur. Bizzat bu şîr bu usulun pek eski olduğuna delildir. Bu usûlu nihayet Sünbül zade vehbide de görüyoruz Undan sonra artık bitiyor. Vaktile Horasanda da Sultan Hüseyin Mirza Baykara bu usûlu şîrlerinde tatbık etmesini Ali Şîr Nevaîye tavsiye etmişdir. Yazık ki temamiyle ta'ammum etmemiş sonra da büsbütün unutulmuşdur.

Bu Şîrde Mevlana Faki Ahmed adı var. Bu şai'in adı degildir. Bunda tereddüde mahal de yokdur. Çünkü hiç bir şâir kendi hürmetine dua edemez; Kendine mevlana deyemez. Faki arabca fakıhdır. Kuvvetle zan ediyorum

ki bu zât âlim, dânişmend, fakih olan Ahmed Dânişmend Gâzidir. Şîrde “komayam Tanışmanı kadunuzu,, mısra'ının yani tanışman kelimesinin, hem de kağı kelimesiyle yan yana olması daha kuvetli delildir. Bu Melik Ahmed bir türkmen fakihidir. Alparslan tarafından Sivas taraflarının fethine mêmur edilmişdi. Oraları zabt etmiş, Dânişmend devletini kurmuşdur. Fakih fakı olduğu gibi dânişmend de tanışman olmuşdu. Türbesi Niksardadır. Bay Köprülü Fuad Salçuklu şâirlerden bir Fakı Ahmedden bahs ediyor. Evet, bu adın zikr edildiği bir takım şîrler vardır. Fakat unu şâir adı zan ederek yine saçmalamış olsa gerek. İstanbul-da Bayazıd Kütübhanesindeki Câmı—un— nazâyır ve Ali Emîrîdeki Mecma—un— nazyiri görmek bize nasib degil. Bir gün gorebilirsek daha eyi îzâhat vereceğimizi tahmin ediyoruz.

Bu şîrde (ser), (sögücek—kemik), (tana kala—hayretde kala) , (verüben) , (kendüzin—kendisini) gibi bir sürü arşayk kelimelerin; Mevlan Faki Ahmed adının bulunması, bu heyecanlı şîrin ruhunun erlik ve dînî kahrumanlık olması bu şîrin Salçukluların îstila devri olan ilk devrine âid olduğunu göstermekdedir. Bu şîrler bir degil birçokdur. Meselâ: Geyik dastanı, Kıssa i güvercin, Hâzâ dastan i ejderha. dastani Hatun gibi. Bu şîrler islâmî heyecanları hâizdirler. Hakikaten bunlar bu Türklerin müslüman oldukdan biraz sonraki devirindir ki o vakıt müslümanlık heyecanı ile kaynamakta idiler; garbî Asiyada istîla yapıyorlardı.

Geyik destanının şâirinin adı Rustemdir. Kissâ i güvercin ile ejderha dastanlarının şairi Kirdecî کردہجی Alidir. orijinalda böyle ve harekelidir. Bu harekelere göre transkripsiyon yaptık. Ejderha ve güvercin dastanında da “Mevlana Faki Ahmed hurmetine,, vardır; aynı zamanda kirdecî Ali yâni sâirin adı da var. Ejderhada “konyada Mevlânâmın

Kuludur,, mısra'ı var ki Alinin konyalı olduğunu gösteriyor. Mevlânâyî celaleddin Rûmî zan etmemelidir.

Hâsılı, bu şîrler Salçukluların ilk devrine aittir. Bu sayede o devre aid Rüstem ve kirdecî Ali adında iki şairimiz de olduğunu öğreniyoruz.

Bu şîrler eskilikleri yani Salçukluların ilk devrine aid olmaları ve dilleri cihetle çok müimindir. Elimizde diğer bir manüskiride bulduğumuz Salçuk şairleri de var ki bunlar, Dehhanî mustesna, Hacı kemalin Camî'unnazayiri ve yine Mecme'un nazayirdeki şairler değildir. Bunlar üzerine ayrıca bir etüd neşr edeceğiz.

R. N.

Demuroglunun bir şîri

Nesimi gibi soyarlar torumi
Yuri Felek od eyledin yerumi
Şu alemde layik gördüm serumi
Aba ile hırka ile şalile

Gönül mayıl olsa bir Çeşm i meste
Sıdkıla Çağırın irişür dostâ
Dünyadan farig ol Hakdan din iste
Hiç kişiye gel demezler malile

Yüzüng gördüm yau kıldım ben beni
Feda kıldım yoluna can ve teni
A melegim donad edem ben seni
Beyaz ile yeşil ile Alile

Demur ogli dört yanına bakınur
Divanind sakınur (?)